

Kovo 20 dieną sertifikuotas regioninio lygmens kultūros kelias – „Penkių kūrėjų kelias“, – jungiantis avangardinio kino kūrėjų ir poetų brolių Jono ir Adolfo Mekų, teatro režisieriaus Juozo Miltinio bei „Naujosios Romuvos“ redaktoriaus, žurnalisto, visuomenės veikėjo Juozo Keliuočio ir jo brolio poeto, pedagogo Alfonso Keliuočio memorialines vietas, jų atminimą įprasminančius ženklus, gyvenimą, kūrybą menančių vietovių visumą. Per tris savivaldybes – Biržų, Panevėžio ir Rokiškio – vingiuojantis Kultūros kelias sujungia objektus ir pagal gyventą laikmetį, ir pagal kūrybos aspektus. Paraišką vertino Kultūros kelių Lietuvoje lygmens nustatymo ir sertifikavimo paraiškų vertinimo ekspertų komisija, paraiškos teikėjui – Biržų rajono savivaldybės Jurgio Bielinio viešajai bibliotekai išduotas Kultūros kelio Lietuvoje sertifikatas.

Kaip teigia Kultūros kelio organizatoriai, temą Kultūros keliui padiktavo Panevėžio regione veikiantys trys garsių asmenybių palikimo studijų centrai – Jono ir Adolfo Mekų palikimo studijų centras (priklauso Biržų rajono savivaldybės Jurgio Bielinio viešajai bibliotekai), Juozo Miltinio memorialinis butas (priklauso Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešajai bibliotekai) bei Juozo ir Alfonso Keliuočių palikimo studijų centras (įsikūręs Rokiškio rajono savivaldybės Juozo Keliuočio viešojoje bibliotekoje). Tai unikalūs atvejais Lietuvoje, kai šalia esančiose savivaldybėse yra įsikūrę trys palikimo centrai, kurių vykdoma veikla yra susijusi per asmenybes. Visas Kultūros kelias yra laikmečio (apimančio amžiumi vyriausio J. Keliuočio gimimo metus ir paskutiniojo iš Kultūros kelio herojų J. Meko mirties datas 1902–2019 m.), kūrybinio palikimo įprasminimo vienovė.

Kelio maršrutą sudaro 18 lankytinų objektų. Keliauti galima ir pavieniui, ir su gidais. Kaip atkreipia dėmesį Kultūros kelio kūrėjai, „Penkių kūrėjų kelias“ dėl savo išskirtinumo, labiau emocinio, o ne pramoginio keliavimo būdo, galbūt nebus patrauklus masiniam turizmui, tačiau jis tikrai atras šiomis asmenybėmis, kultūriniu-pažintiniu keliavimo būdu besidominčių žmonių ratą. Šis kelias yra orientuotas į intelektualesnį lankytoją, kuris jau turi tam tikrų žinių apie pristatomas asmenybes. „Penkių kūrėjų kelias“, pristatydamas tarptautinio lygmens asmenybes, kurių saitai veda ne tik į Kauną ar Vilnių, bet ir į Prancūziją, JAV, turi didelį potencialą, yra svarbus regiono turizmui, vietos žmonėms, jaunimui.

Angelė Mikelinskaitė, Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešosios bibliotekos Kultūros paveldo tyrinėjimo ir skaitmeninimo skyriaus vyriausioji bibliotekininkė: „Vienos ryškiausių Panevėžio ir Lietuvos teatro asmenybių – Juozo Miltinio – testamentinis

palikimas Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės Bitės viešajai bibliotekai buvo pristatytas ir atvertas visuomenei režisieriaus autentiškoje namų aplinkoje dar 1996-ųjų metų rugsėjį – paskutinėje jo gyventoje vietoje, bute Algirdo gatvėje, kur įsteigtas J. Miltinio palikimo studijų centras (dabar J. Miltinio memorialinis butas). Nuo šio objekto siūlome pradėti kelionę. Asmeninė biblioteka, meno kūrinių kolekcija, rankraščiai – asmeninės ir kūrybinės veiklos palikimas – sudaro galimybes susipažinti ir tyrinėti įdomų ir unikalų paveldą. Paminėtina, kad J. Miltinio rankraštinis palikimas įrašytas į UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ nacionalinį registrą. J. Miltinis ir jo teatras neabejotinai yra Panevėžio identiteto dalis. Jo išugdyti aktoriai yra tapę legendomis. Be to, jis turėjo ir palaikė glaudžius ryšius su Europos ir pasaulio kūrėjais intelektualais – tai patvirtina ir sąsajos su kitomis mūsų kultūros kelio asmenybėmis.

Dirbant ir tyrinėjant J. Miltinio palikimą vis daugiau sąsajų ryškėjo su kitomis žymiomis asmenybėmis. J. Miltinis glaudžius ryšius palaikė su dailininkais, literatais, dramaturgais. Išskirtinis ir minėtinas jo bendravimas su Keliuočiais ir Mekais, ypač su Juozu Keliuočiu ir Jonu Meku. Vėliau tos sąsajos jau buvo aptariamose tyrinėjimuose ir konferencijose, diskusijose renginiuose, forumuose ir susitikimuose. Įsteigus Rokiškio rajono savivaldybės Juozo Keliuočio viešojoje bibliotekoje nevyriausybinių organizaciją Juozo ir Alfonso Keliuočių palikimų studijų centrą, o vėliau ir Jono ir Adolfo Mekų palikimo studijų centrą Biržų rajono savivaldybės Jurgio Bielinio viešojoje bibliotekoje bendradarbiaujant atrasta vis daugiau gyvenimo, kūrybos ir likimo sąsajų, kurias atsirado pareiga ir būtinybė dar ryškiau įprasminti. Turtinga, istoriškai įprasmintą atmintis ir buvo ta kultūros kelio jungtis, kurią aktualizavome „Penkių kūrėjų keliu“.

Alicija Matiukienė, Juozo ir Alfonso Keliuočių palikimo studijų centro pirmininkė: „Viskas prasidėjo nuo pastebėjimo, akivaizdaus fakto, kad regione dirba trys palikimo studijų centrai, savo veiklose aktualizuojantys žymių kultūros veikėjų gyvenimus ir darbus. Šių asmenybių tarpusavio ryšių ir bendravimo kontekstai mums, palikimų studijų centruose dirbantiems, nebuvo naujiena. Apie Juozo ir Alfonso Keliuočių, Juozo Miltinio, Jono ir Adolfo Mekų gyvenimą ir veiklas ruošdavome pranešimus jubiliejinių konferencijų programoms, esame parengę daugybę šių asmenybių tarpusavio ryšius liudijančių straipsnių, kuriuos publikavome Rokiškio krašto kultūros žurnale „Prie Nemunėlio“. Keliuočiai reikšmingi ne tik Rokiškio kraštui: jų darbas legendiniame prieškarinio kultūros žurnale „Naujoji Romuva“ sudarė sąlygas skleisti teatro, literatūros, kino pasaulio kūrėjams. Mūsų kultūros kelio asmenybėms – taip pat. Bendruose renginiuose jautėme tą unikalią kultūrinę jungtį, kuri vystėsi, augo kartu su šių žmonių egodokumentikos, rankraštyno, archyvinės medžiagos tyrinėjimu. Mūsų pokalbiuose dažnai iškildavo šių kultūros žmonių nuoširdaus bendravimo pavyzdžiai, atsiskleidė keliai, vedę į tas pačias mokyklas ir universitetus, miestai, kurie šias

asmenybės formavo ir įtakėjo jų ryškiausius gyvenimo darbus. Labai norėjosi tomis žiniomis, sukauptais archyviniais dokumentais dalintis, skelbti, atkreipti visuomenės dėmesį. Pastebėjome, kad tam gali puikiai pasitarnauti edukacija, kultūrinis turizmas. Kultūros kelyje jungiasi kultūros objektai, kurie sieja visų penkių kūrėjų gyvenimo ar kūrybos erdves, istorinius įvykius, bendrus pažįstamus. Mūsų kelyje daug vietos žmogiškajam nuoširdumui, asmenybių tarpusavio pagalbai, gyvenimo vertybių paieškoms. Keliautojai suras daug įsimintinos ir unikalios pažintinės kultūrinės informacijos“.

Indra Drevinskaitė, Biržų rajono savivaldybės Jurgio Bielinio viešosios bibliotekos Jono ir Adolfo Mekų palikimo studijų centro vyriausioji bibliotekininkė: „Domėjimasis šiomis asmenybėmis man prasidėjo iš meilės savo gimtiesiems Biržams. Nuo 2016 m. gilinuosi į Jono ir Adolfo Mekų asmenybes, o kolegiška partnerystė su Panevėžio regiono bibliotekomis vyksta nuolat. Vieną dieną prieš keletą metų atėjo suvokimas, kad trys palikimo studijų centrai veikia vienas šalia kito, yra neatsiejama bibliotekų dalis, o ir asmenybės – neeilinės. Sužinojus apie Kultūros kelius, apsidžiaugiau, tokia kultūros sklaida man labai patiko. Pasitarę nutarėm pabandyti. Ir pačios nustebome, kiek šalia mūsų yra įvairiausių kultūrinių jungčių. Šiame kelyje ryškiausiai skamba Jono Meko vardas, Juozo Miltinio – taip pat. Siekiame, kad būtų labiau atrasti ir broliai Keliuočiai, dirbę kultūros, žurnalistikos, pedagogikos srityse. Adolfas Mekas, kaip jaunesnysis Jono Meko brolis, Lietuvoje irgi mažai žinomas. 2025 m. minėsime 100-ąsias jo gimimo metines, tad visos sukaktys „Penkių kūrėjų kelią“ tik dar labiau įprasmina“.

Pasak kelio rengėjų, pristatomas Kultūros kelias tikslinei auditorijai išplečia geografines ribas: jeigu iki šiol lankytojas konkrečiame palikimo studijų centre gaudavo tik žinių apie kurio nors menininko sąsajas su kitais menininkais, tai Kultūros kelyje jau pristatomas konkretus sertifikuotas kelias su lankomais objektais trijose savivaldybėse.

Kultūros kelio sertifikatas liudija, kad maršrutas parengtas laikantis Kultūros ministerijos patvirtintus Kultūros kelių lygmenų Lietuvoje nustatymo kriterijus, o ateityje savo veiklai plėsti galės pretenduoti į finansavimą. Apskritai tai jau trečiasis sertifikuotas Lietuvos kultūros kelias: anksčiau yra sertifikuoti du nacionalinio lygmens kultūros keliai – M. K. Čiurlionio kultūros kelias (2022 m.) ir Vėtrungių kultūros kelias (2023 m.).

Su „Penkių kūrėjų keliu“ galima susipažinti čia:

<https://kulturoskelias.lt/>

